

Landskap: Dalstund

Socken: Nössemark

Berättat av C. E. Öckerman

född år 1861 (i Nössemark)

Upptecknat av Regner Nilsson år 1932

Hem. äg. Gården Nössemark

Uppgiften rör Hemmet

Det var inte mycket till renslighet för i världen
och var alltså både lottig och trang. Och inte tvättade
man sig mer än högst en gång i veckan och en del gå-
nger var så inbitna i bortalätthet att de inte tvät-
tade sig mer än högst en gång om året. Det
fanns gubbar som mina föräldrar talade om att de in-
te tvättade sig mer än till var midnatt och jul-
helg. När de tvättade sig så tvättade de inte stort
mer än ansiktet. Öronen fick gå igen. Utsig-
tningen var mera renslig av sig. De förökte ju hål-
la sig snygga till helgerna. Det brukade ju vara
så att pojkarerna gick på damper om lördagskväl-
len och då ville de vara tvättade och snygga.
Händerna tvättades inte före middagen - inte en-
an de högt godes. Det kunde ju hända att man

J. F. G. J.
Dec 2900

sköljde av dem i en vattningss, om det fanns vid
vägen där man färdades fram.

I vattningen juleften var mera ingående än före en
vanlig helgdag. Då brukade de ta in en hel värmna
vatten och slä - det. De ha äldre tvättade drö - lös -
let och ryppen och fälterna. Varmen släde av sig
och tvättade hela kroppen. Där de hade bastu,
värmde vattent - den och de tvättade sig - den.

Kvinnorna tvättade karlarna i huvudet. Karlarna
sköt på, att de inte kunde ta äta sig i huvu -
det. Där en känd tvättade sig, så blätte han inte
håret, utan han tvättade endast ansiktet. Det var
sällan kvinnorna tvättade sig i håret. De brukade
stypa litet vatten på det för att det skulle
bli - slätt och fint.

Med kamningarna var det dåligt beställt. Ju äldre man
blev desto mer försumrades kamningarna för att man
huden måste komma in huvudet. Annars var det
mångt som var så väl van att ha dem, att de in -
te ens kunde trivas utan dem.

Skriv endast på denna sida!

3

De använde 'bushammor' av trä och hammor av mäs-
sing. De hade härbstas av vintaget. De låg upp
på en druckista eller i en låda i druckistan.
Skåmens här klyptes mitt huvudet. Men här stuh-
lade det.

Vid tvättningen användes en skåpa, fat eller
kumle, el. t. o. m. en gammal gylta. Det var inte så
noga vad man fick ty.

Om de var utsatta för varig kviskig och frälsing
ty, så blundade de i vattnet. Om våren,
när saven rann ur hjälarna, så tog man tinnera
sådan och blundade i vattnet. Adla användes till
händerna t. o. m. fint sand för att få bort gam-
mel inpodt 'talle'. Så gjorde de såpa, som också
användes vid tvättning av huden.

Var burligt att ta sig på den anlagda skjortan.
På sina ställen bråkade de ju mycket länge, men de
hade i alla fall besynligt råd att slita det. Sommar-
tid kunde de gå till sjön el. till en häck eller vat-
terfly och tvätta sig.

Skriv endast på denna sida!

4

När de begagnades inte annat än vid helgerna, så som vid kyrkostämman och vid kalas. Både kvinnor och män sattes sig vanligen i ringen. Det var inte råd att använda värden. Det var bemyntat att de hade råd att smyta sig i "bänkensdekoren". Kunde de se sig råd att slippa, så var det bäst. Skaparna avskurades med kniv och petades med kniv. När getning av urkaparna ansågs värtan som en byr hos oss på re. Det var frökunn som kunde ha tid med sådant. Småbarnen tvättades med en trasa och varmt vatten. När det bara gällde att "renska" barnet, ansågs det kunde de nöja sig med att spotta på den trasan och gnugga bort kruten med. Det såg jag att de gjorde. På de luddlösa partierna ströks "muskmjöl" eller potatismjöl. När muskarna bara höll, mjölkerna blev det som fint mjöl. Det var så, sånt de tog tillvara.

'Löga' (bada). Så länge jag minns tiokåsa så hade de tagit sig led i sjöns sommartid. Men så om minst har det inte varit och inte många gånger

Skriv endast på denna sida!

g^o sommare. En och ⁵ för gånge. Kvinnorna var mer
rädda att bada. Det var mera av blygsamhet. De voro
så rädda att kläda av sig. De förlitade sig någon
man skulle komma och få se dem.

Ålupa.

Det var ju samma slags ålupa; - bara tider som var.
Det fanns lopper, löss, sänglöss, huvudlöss, plätt,
vägglöss el. granne flyga o. a. Så renligheten i
övrigt inte var så stor hade de mera ont av ålup-
san. När det fanns smälsan, och sådant fanns
mycket i: var stora för i tiden. Pressade de g^o
galvet och i sängkläderna och draperierna blev det
mycket ålupa. När det blev för mycket löss och
grätter tvättades kläderna och tvättades. Så städde
de husjulever i sängarna - en slags gräns, som
köptes g^o apoteket. Huvudlössen lemnades i hu-
vet. Hade man inte lemn så löste de var-
andra i huvudet. Lössen dröptes med mjölk
el. med en bordsvin. Så brukade de få bli var-
andra g^o ryggen. Det var bra att ha en vante

J. F. G. B.
No: 2900

6
på hunden och fura med efter ryggen.

Rättorna tog man: - rättkällen på som nu. Rätten blev
man sig också med.

Jag minns en gammal som inte däckade miltelätarna
mer än några gånger om året. Han åt: den under
får under uten att dela dem. Men han skrapade
dem så väl efter var gång han hade ätit. Vid disk-
ning användes 'traps' gjorda av gransis. Vidana be-
hade trälingarna gna på de vällade bestarna på
sommaren. Beröring på skoldvatten efter disk-
ning: skåle och det kallt var det vattenet kall-
des 'Skölbätte'. Benken och fat var mjälla et. Dy-
kilet förvaras 'sluckades' med tummen. Skeden som
man skummade mjölken med eller haft -gräde
sluckades. Och jag sig att de kunde slicka grädd-
krummen innan den frusits på bordet. Kärlet
renjordes med varmvatten. Brytan skrapades. De
huckade turas vid om det. Barnen hade fruktäpse.

Långkulen byttes ut när gången om året. Men den
fick ligga i sängen eller soffan till dess att den

Skriv endast på denna sida!

J. F. G. H.
Acc: 2900

4
7
var sändermalad till halslöse. Det var ant om halmen du
tiden.

Man brukade lägga ut rångeläddarna till vädding ibland.
När skinnfällan blev full av loppor och löss så vis-
te man bära ut den. På vintern lades den ut på
snön.

Skjorta och säck lyttes var söndagsmorgon av de äldre. De
nyare lytte på lördagskvällen. De brukade ha en sön-
dags skjorta som endast användes på söndagen. Den an-
vändes flera söndagar utan att tvättas.

När vinterklädderna lades ned eller hiängdes upp fäst-
te man snöstångs-ol. lisskerstickknivtar vid dem, så
att inte vinden skulle skära sönder klädderna. På
vintern brukades man vädra alla rockar, kapp-
or v.d. en par gånger och städa ordentligt på
vintern ut i garderoberna.

När helgdags klädderna lade togits på brukade en
av familjemedlemmarna bresta dem. Det var van-
ligt att de inte brestades förrän de togits på. Gläc-
kas brestrop genom att man blätte borsten i

J. F. G. H.
No: 2900

8
kaffesump. Sa° brukade de spätta ga° fläckarna
och ta bort dem ga° det sättet.

Plumponna toskades - talet eller vid eldstaden sa°
gred man basken med dem inman de togs ga°. När
de blevo frä° tallite sa° tvättades de och stoppades
i vätra kläder.

De brukade gömma ga° smittokläderna sa° att de
endast tvättade i tvättstugan vid par gånger om året,
höst och vår. Dessutom kunde de ju ha° tvätt-
ta några skjorta och handduk. Men sånglänne tvät-
tades inte mer än höst och vår. Sa° gjorde de smittor
frä°räknen.

Kläderna tvades - tvätt inman de tvättades. De gredas
ga° handbände och tvades tillräta - en halvtimme
na. När smittiga kläder, som gick om att lake ha-
de lyfts i kunnan, äste de bakhet' best ga° men
luten frä° sta° och draga i en halvtimme, sa° tog-
pades den av och ästes i - gylten igen att loka.
Denna påsning av best upprepades många gånger.
Luten tvades av asla. Ju starkare asla man

J. F. G. H.
No: 2900

9

kunde få till luten desto bättre var det. Gamligen
gånge man björkaska för detta ändamål. Adelen bestäm-
des till luten, luten ritades från adelen genom en gammal
sack. Luten användes ställigen till vid skumning
av galo. Man fick gälven vita av luten.

När bläckerna bitats luftades de till sijn och bläckades
och skjöljdes. På vintern såg man gärna ad bläckerna
na fröso vita. De blevo renare och vitare då.

Bleka.

Man brukade bleka både nyppurmet gam och linne-
vävnader. Det var eller andra lades ut på den sista
svän på vänen, så fick det ligga till dess ad
svän hade gått av backen. Lin garnslåvorna hängde
nypp på staket och gädesgårdar, men vännaderna
lades ut på marken. Månen blekte vänen bra.
Om man tvättade vid nyppurmet, så blev tvätten
ren och vit. Och de gamle menade att man skul-
le tvätta linnebläta och ylle vid vappertiden.
Vattnet skulle vara särskilt bra ad tvätta i
då.

J. F. G. H.
Acc: 2900

Stuzan brukade de göra en ¹⁰grå lördag. De brukade lösa
 el. stuzgälvet och så brukade man gravis och städ-
 de även. Det ropades bort från i de första dagarna
 i veckan. Galvet brukade med en grantuaga. Sku-
 baste fanns inte. Vätinet brukades nyg med vit-
 massa. — För min tid brukade de inte galvet mer
 än en och två gånger om året. Det talade mina
 föräldrar om. Och jag tror visst det finns en
 och annan ensam hende, som har samma sed
 än i dag. När de då brukade galvet så använde
 de en träskovel där fanns bort det mesta med.
 Sedan brukade de med tuaga. För det var till mit-
 tsmann och jult som denna skurning skedd.
 Nog fanns det många ställen där de inte ropade
 de varje dag och där roparna låg kvar i ropbänket
 från ~~lördag~~ ^{mandag} till lördag. Stuzstablens stor i far-
 stann eller i en grå galvet. Den hade de till en
 rätta grå och till snickarstake.

På juleafton störde de tjotet med bruket gravis
 grå galvet. Och för min tid helan. Till visdom-

ströddes lös på golvet. Sprutlådorna av trä eller gjutet
buckade fanns. Men från det mesta sprutade man på
golvet eller i spisen.

Bad och stolar och soffor buckade tvättas eller sku-
ras varje lördag. Man ville gärna att sofflocken
skulle vara vita och rena ämningarna den soffan
som stod längst fram i rummet. De rengjordes med
'skurtosa' och varmt vatten.

Skuren vittkammades till jul och nyårsfirande. Linnen
gjordes av lera och vatten eller källanvätska. Men och
väggar sopades, så att man fick bort dammet.

Förstegen kunde inte öppnas. Skulle stugan värms
så skedde det genom dören. Man värmdes med en-
ris, tjära, läskelat. När man ville ha frisk luft i
stugan tänkte man alltid på en eniskvist och höll den
fram i stugan. Då blev stugan full i såse. Rökken
värmdes ut genom dören. Sovnet värmdes även och
så med. Kunde det på litet soavel eller lite
litet i spisen. Då spjället släpptes kunde man
höras ett läskelat på glödena för att det skulle

J. F. G. de
no: 2900

Nossemark, 18.

12 Ragnar Nilsson 1932.

19

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

liki liicki kufft - stuzan.

G. J. Beckerman, järn. x 1861.

Mindre gjis lyktes i stuzan, såsom tillämpas, kalso gjis
och får. Håns var sållynta. Jag sig smellestid i min
banden ad de hade hörsen inne i stuzan. Men kunde
de säga ad de väryte bättre de.

Fluzarna fiik på det mesta vara. De kunde såusa stu-
gan några gång på det sättet ad de tog in en koss
med allor och hängde upp i taket. Tidigt på mor-
guren tog man ned den och stograde den i vatten
och brände upp den.

Utom stuzan håll man rent på det sättet, så man
sopade för hållen och frörynt sopade den det ar
bucken, som inte var gjisbeuren. I förra tiden
brukade de vanligen låta gräst växa intill stu-
gan. Skakarsten och dylikt bestades utom hälestam-
pen. Det blev en stor koplög. Där till sist. På
våren ländes den bort.

Hemlighets har skrivits i min tid. Men i mina
färdens tid hade inte alla. De gick på still-
dyngorlögen eller till några gåsars i stuzan. Bar
- men

J. F. G. ...
Acc: 2900

gjorde sina behov utefter väggarna. Det var inte så
 många den tiden. Och så brukade de stå utmed
 hörnen och väggarna vid stugan och gissa. Så bruka-
 de både funstimmer och barkar.

På ett visst ställe hade man en stöv uggrätt över vil-
 ken man såg och gjorde sina behov.

J. F. G. H.
 Acc: 2900

Landskap: Saltsland

Socken: Åd

Berättat av H. Eklundsson

Hem. äg. Åd.

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1972

född år 1891 (i Åd)

Uppgiften rör

Skummet.

Man har alltid varit att man sopade sen
en bunge, i vilken säd förvarats. Liten säd
skulle förvaras till dess att man kunde den
nya säden i bungen. Tog man bort den
såd kunde det häända att man inte fick
nytt säd att tömma i bungen i stället. Bunge
en fick inte sopas.

J. F. G. H.
Acc: 2900

Landskap: *Östland*

Socken: *Kärsnäs*

Upptecknat av *Kenneth Nilsson* år *1932*

Berättat av *Inga Pettersson* född år *1853* (i *Kärsnäs*)

gården, Kärsnäs

Uppgiften rör *(Hemmet.) Tjänstefolk*

*Om min lärtid när min lilla syster var ny född.
Skulle man gå till gården varje dag kl. 12 på
natten i de tråkiga timmarna. Och det första man
skulle göra var att se upp i skostenen.*

J. F. G. H.
Acc: 2900

Landskap: Dalsland

Socken: Nössemark

Berättat av Sara Maria Karlsson

född år 1844 (i Nössemark)

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1932

Söka, Skåra, Vålby.

Uppgiften rör

Husligt arbete

När man vill gå in bakom och inte får brödet
att jäsa som man vill, så går man efter sig på
färs byxa och lade över degen. Det skulle gå bra om
man det inte vill jäsa vid ~~lång~~ byggen.

När de går åt ut grunstillen efter jäst hade de jätten
övertäckt så skulle det bygga ett elskat på lo-
ket.

Om det skulle jäsa riktigt bra, så skulle man
skriva till så mycket man och när man kan
de jätten + degen.

Om brödet går med och blir platt i ryggen, så
hade man stulit bort brödet och det var inte
någon kraft i det.

16

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

J. F. G. H.
Acc: 2900

16

Landskap: Kalsland

Socken: Nässensmark

Berättat av Lars Karlsson

Husku. Vålby.

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1932

född år 1844 (i Nässensmark)

17

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör

Husligt arbete

Smöret källades i en vanlig träkämma. Staven var försedd med en kross i model ändare. De kullade källa till vid spisen när de källades. På sommaren sådd man i borden eller i källaren. Så omdet var så tätt med gräddor att man inte kunde begynda källan vispade man grädden i en kanna. Så fick man inte vispa avigt. Gjorde man det fick man tätt smör.

Om grädden var för varm fick man tätt smör och var den för kall så ville det inte bli smör alls. Men man menade att grädden var förjords när man inte fick smör. Så hade någon färd mycket med den och stulit bort smöret ur den. Men man kunde salt i källan, så kunde det botas. Smöret saltades strax efter det upptogs i källan.

Skriv endast på denna sida!

Nässemark. H.

2

R. Nilsson 1932

18

Det lades i trälyttor. För att det inte skulle bli kallt
sinn' gjorde hon ett hus med kaminen i mitten
innan hon stände bort det.

Det var en gammal granna i Smedsund som skul-
de ha trällesinn' sade de. Hon trallade till sig
sinn' från grannarna. Hon hade mycket sinn'
att säga. Hon kunde få riktigt ut en syster
som hon skulit från någon granne. De trodde
nu så, men de vågade inte tuktala henne
fuktat, att hon skulle gå dem mer skada.

- 1 -

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

J. F. G. H.
Acc: 2900

18

Landskap: Södermanland
Socken: Nässarna
Berättat av L. J. Eckersten
Sonneby, Jaren.

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1932

född år 1861 (i Nässarna)

Uppgiften rör Husligt arbete

Man fick sin tillhörd en jätten härades vät död
och halseshan stred ho' med det samma jätten lades i
degen. Man trodde att det hövudet blev bäst, som be-
hådes vid mynnan. Om hövudet gick med i regnen, så
hade det varit för att man skulle få höra om död
från under veckan.

Om någon kom in under det att man behådde gav hon
gästen en kaka för att inte han (hans) skulle stred
se ta hövudet med sig.

Om flickan slog kaken häck sin hon behådde, så
skulle hon komma att bli härd mat sin man.

Man ville inte att den sista kaken skulle bli min-
dre än de övriga. Blev den mindre, så fick man
att om hövudet - var det en ogift som behådde
och fick den sista kaken mindre än de övriga så

J. F. G. H.
Acc. 2900

Sades det att han behåde en 'orange' åt sig. Han
de han förstann så behåde man säga att han inte var
fri från honom.

Om bakom faller med från spaten i galvet och faller
med överviden upp bli det vackert väder och
matsstenen regn.

Man behåde julstrumpar till julen. Dessa gjordes som
som ett kors. Man behåde ut en kaka sedan tog man
ut fyra spår med ett glas eller en kopp, så att det
blev ett kors. Man behåde en sådan till var och en i
familjen. De lades upp till en hög på julben-
det. De äldres var störst redan blev dess stulch
eftersom barnen var gamla till. De stora lades i bak-
sten och så munden på munden och eftersom de var
stora till. Överst lades julosten. De bakades av sil-
tat råmjöl. Dessa hörd gömdes till såkalla! På
våren den dag så den tog sin början grävdes de fram
ur jorden i borden. Blättes upp i ät och äts. Hå-
tarna skulle också smaka på det. De frih det
Nösseruphens med litet haure. De äts min i

F. G. N.
Dec. 2900

Stupan - Var det bättre, så stichades det ut på
kenn.

Om man var snugg och gynnade så man behövde, så
blev inte köttet bitt.

De gästerna vno bra och ge åt krentus, som man ville
ha 'tidola' ('kunnstiga').

- 1 -

J. F. G. H.
Acc: 2900

Landskap: *Dalsland*

Socken: *Vässemåke*

Berättat av *Kristina Nord*

Bergst. Vässemåke

Upptecknat av *Signe Nilsson* år *1932*

född år *1870* (i *Vässemåke*)

Uppgiften rör *Husligt arbete.*

Jär man hade vävt en väv och slignyt av väven, så skulle man inte lägga bort tyget utan man skulle kasta det över vävstolen och låta det hänga över stöten. Det fanns en fågel som aldrig fick so mer än då man kastade väven över vävstolen. Den stöten fick den vila. Jag fick läsa detta av en gammal gramma.

J. F. G. H.
Acc. *2900*

Landskap: Dalstam

Socken: Nässemare

Berättat av Kristina Nord

Berget, Nässemare

Upptecknat av Regner Nilsson år 1972

född år 1870 (i Nässemare)

Uppgiften rör

Husligt arbete

Men hade aldrig på sömsmiss, d. v. s. tre dagar före jul. Hon sade, att man misslyckades med bålet då. Bålet gjordes inte utan det blev "läpselådan".

När hon gjorde nytt jästera så hade hon några horn snett i den på att den inte skulle skinnas. Så hade hon en leniv eller två lenivar i horn över den.

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

J. F. G. N.
No. 2900

23

Landskap: Salsland. Uppgt. av Regner Nilsson år 1932

Folken: Vårsemarle

Personer av Anders Hultander född år 1867: Vårsemarle)
Nalby

Uppgiften rör: Hushålligt arbete. Läketjänst.

En gammal: - Finsend kunde inte få sin
grädden. Hon frågade en annan gammal vad hon skulle göra
sig åt för att få sin. Hon blev lärd att hon skulle elda
mjölk. När den var utad skulle hon kasta in grädden i
den. Den förste som kom till buret efter detta var den slyg-
rige. En gammal kom - själva släkten - Hon blev slagen
för att det var hon som trallat bort smöret.

En gammal i Gussland trodde att hon fått en sjukdom
i vattenet. Hon gick och berättade om det för sina släkter
i vattenet så berättade hon om några kyrkostycken i en
ren när dock att berättade med och så. Had hon att
sjön skulle ta bort detta och hennes sjukdom.

J. F. G. M.
Acc: 2900

Landskap: Dalaland. Uppf. av Ragnar Nilsson år 1932

Staden: Nössemark

Berättat av Johannes Ekdamsson född 1872 (Nössemark).

Hem. äg. Dalen.

Uppskriften är: Husligt arbete.

När man mazzade en lester så mazzade hon den
aldrig runt utan tvärs över som en lester. Mazzades
hon runt blev man fatig. Om man köpt ha-
verbrödet från sig, så köpt man brödet från sig
och blev fatig. Man skulle byta det åt sig.
Man skulle inte räta barna, för då letar
de odygga. När hon hade gärten i degen, skulle
hon till för att degen skulle jäsa bra.

J. F. G. H.
Acc: 2900

Landskap: Dalaland

Socken: Nässemark

Berättat av Lisa Jonsson

Oaleu, Nässemark.

Upptecknat av

Ragna Nilsson

år

1931

född år

1855 (i Nässemark)

Uppgiften rör

Ungäntesformer

Vår de börjat bärga in lövet på snurruen så
gick 'Tösen' ut i lagårdar och lada och lade sig
Och då började pojklarna 'ga' på 'dummen'. Det hette
så när pojklarna gick till flickorna i ladorna. He-
la flocken av pojkar kom i sällskap. De gick in i
ladorna till flickorna. Där lekte de om vässe. Fle-
ra flickor låg i samma lada.

För o' tiden gifte de sig mest inom socknen. Och
mycket ofta gifte släkten ihop sig under få sun-
dan. Mörzen gick aldrig ut gården och friade.

-1-

J. F. G. H.
No: 2900

Landskap: Balslund

Socken: Nässemack

Berättat av Sara Maria Karlson född år 1844 (i Nässemack)

Sula Sallby

Upptecknat av Agnes Nilsson år 1972

27

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör (Sädd) Särsbete.

När far hade sädd för glogen eller havven om våren gjordt han ett kors i jorden fram för hirsten, så skulle hirsten gå över det korset men man skulle inte kunna eller plöja i det utan man skulle ta bort det när hirsten hade gått över. När han gjort detta menade han att det skulle gå bra under plöganden.

Sädden skulle vara avslutad den 25 maj.

J. F. G. H.
Acc: 2900

27

Landskap: Dalaland

Socken: Nässenmark

Berättat av Kristina Nord

Bygget, Nässenmark

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1972

född år 1870 (i Nässenmark)

28

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör

Vårarbete, skörd.

Jag minns att far alltid gick i säbängen efter en månad av den allra bästa säsåden och kastade ut på åkorn bitida på morgnen den dag han började våran timmen. Det var för att det skulle bli vacker såd. nu är den skulle bli väl matad.

Men var så rädd att det skulle bli något kvar på åkorn av det far ränsade ner korven, när han började. Men tog det nog för sig och kunde nog det. Men ty om korven åt av det, skulle de inte ta sig med besv.

J. F. G. H.
Doc: 2900

28

Landskap: Balstrand

Socken: Nårsemarks

Berättat av Huga Pettersson

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1932

född år 1853 (i Nårsemarks)

Hustru, faren, Nårsemarks.

Uppgiften rör (Skörd) Vårarbete

Det var de som tog jord från kyrkogården och sådde på sin åker för att de skulle få svärgröda. De förtur börmen på såden ut bestade den högt i luften för att såden skulle bli lång. Det sista av allt såddes linet. Far kallade det "den sista han ersa".

.6.

2

J. F. G. H.
No: 2900

Landskap: *Jalstund*

Socken: *Närssemack*

Berättat av *S. P. Alsson*

Hem: *äg. Skrud*

Upptecknat av *Ragnar Nilsson* år *1972*

född år *1852* (i *Närssemack*)

30

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör *Sädd*.

Det enda vidlyftliga kornet med sädden som jag minns var adert antalet de första sädeskonnen skulle utkastas på morgonen på tidigare på hellet och de skulle kastas högt i luften dels skulle säden komma adert morgon i rätt tid och dels skulle den växa hög och buspig.

J. F. G. H.
acc: 2900

30

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Västland

Socken: Vässemärke

Upptecknat av Regner Nilsson år 1852

Berättat av Juga Pettersson född år 1833 (i Vässemärke)

Kusten, Jaren

Uppgiften rör Väsarbetet

Vår far fick se en slas tvök muske, - jorden
om vären. Det var det rätta sättiden. Han kullade
den musken för sämask: Om de frimre beuen
på den musken voro kenta, så skulle den frist-
sårda säden bli klen och kenta och den ristsårda
ling. Om de frimre beuen voro längst så bleo
det omvänt resultat med säden. Det var en god
bläktig muske.

Det har funnits de som hämtade jord från byns
gårdar utetid och stött ut gas sin jord
för att det skulle bli "svår" säd.

J. F. G. H.
Acc: 2900

Landskap: Dalsland

Socken: Nässemark

Berättat av Otto Pettersen

Surskan Smederud.

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1972
född år 1878 (i Nässemark)

32

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör

Vårarbete

När lövtiden började grönska så var det röt-
ta tiden att så här i denna gård.

Den dag de började så hade de tillräckligt ka-
les rötter på åkern. Så att de vore 'julsompare'
som gräts från juleu. Hästarna fick också av
den kosten.

J. F. G. H.
No: 2900

32

Skriv endast på denna sida!

Landskap: SalslandSocken: VässemåkeUpptecknat av Ragnar Nilsson år 1882Berättat av Lara Maria Kullerfödd år 1844 (i Vässemåke)Uppgiften rör Ställen

Inomst den tid som stället skulle ta sin höjden
som gårdstjändene till orten och silde till. De stäl-
de sig vid kyrkan en söndag och silde. Då komade alla
de som var i helan av nya till gård och köpa. Där
vid kyrkogården uppröptes liana, om de var slunga.

Före vid "stället" kunde de beinvaru gård och det skulle
finnas frukt upp av den varen. De hjälpte varandra
in på ångarna. En kväll eller eftermiddag skulle
des både män och kvinnor gård som inlysa.
Dit till stället. Och då köpa minnen gård beinvaru
frå det bästa frå och de skulle vara mycket till att
stå. Sen till de gård till fruktad del. 11 och slog.
Så gick de hem till gården och fruktad del. Kvinnorna
var med och ripsade. Och och då under det de slog,
frukt de en "stället" frå att arbetet skulle gå

J. F. G. J.
Acc: 2800

lätt. När kuluret var slut så blev möringen överläst
men de som kunde låsa sig mörklunda sade sig med
att dansa. Ty det var alltid vanligt med spel och dans
på en stället.

Man spelade varandra skilmsstycken. Om man till. mule-
te att någon hade en särskilt vass lica, så att den
kunde arbeta lätt, så prövade man vid en absolut
ögnblick på en slöja med lica med att förs egen
med en möringpil. Någon prövade på att se ihop
armarna på rockarna de hade lagt av sig eller att
fylla armen med sten och se på. De kunde knappt
lyfta rocken när de kom på att i hastig huten för den
på sig. Så brukar de skicka mig minnena och säga att
de skulle vilja sig för att skriva över en ripslennor,
ty om de skrivade över en sådant skulle de på lilla
möringa barn, som det var givna i ripsen.

Om man hade ripsen med pinnarna upp så blev
det regn och det skulle man naturligtvis vara räd
för.

När göken färd se den första 'lövåten' så flyttas
-kan.

J. F. G. H.
Acc: 2900

Wassenaar, D.

3

R. N. n. 32.

Jane Maria Karlson 35

x 1844

hem. Håll inte gå i slätten klype in till kloster
ser på aftonen, ty kl. 6 ringdes sabbaten in i stunden.
Om man råkar stå på trissa med hien skulle det
amma ad hända en olycka av något slag.

Om man och sinna mitt i en hörsala så skulle den
'hörsalen' bli dugg.

-1-

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

J. F. G. H.
Acc: 2900

35

Landskap: Dalstland

Socken: Nässemark

Berättat av Oskar Nilsson

född år 1882 (i Nässemark)

Hem-äg. Näs

Upptecknat av

Regner Nilsson år 1932

36

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör Slätterstörd.

Den som först blev färdig med slätteren "jagade haren" till den gränne som inte var färdig. Det var när man slog in skären som man visade haren till nästa gränne. Så jagade de man haren undan från undan och den som var sist i byn gick på haren. Men vad det skulle betyda vet jag inte.

J. F. G. H.
Acc: 2900

36

Landskap: Dalarna

Socken: Nässemark

Berättat av Vilhelmina Olsson

M. Dalby

Upptecknat av Peter Nilsson år 1972

född år 1885 (i Nässemark)

Uppgiften rör Skörd

När man skördade i gräs hösten så var man nog med att lämna några strå kvar på åkern. Det gjorde det samma om de var skurna eller inte bara de fanns kvar på åkern. De skulle vara till nytta åt fåglarna, för att man skulle få ut lite gräs åt vilda ås.

J. F. G. H.
Acc: 2900

Landskap: Balstrand. Uppst. av Rasmus Nilsson år 1872

Staden: Västermark

Bevittat av Nya Pettersson född år 1853 (i Västermark).

Kurten, Jaren, Västermark.

Uppgifterns röt: Skörd

Far tog aldrig ut med sig sin sådesgårdet på hösten. Om skörden stod eller låg på marken, men alltid skulle det finnas skörd kvar. Men skulle få svar på goda växta år för att man kunde se det. Men inte kunde jag se att det var riktigt visst naturvisen som skulle ha dessa skördar kunde inte ta andelen på mycket på det lilla som var växt det bästa. Men kunde alltid säga att den ville ha tillräckligt till det bästa lasset. Om det lasset blev mindre än de andra, så förlor man dåligt såt vis. In år. Pettersson var det med den bästa reben. Den ville man ha så stor som möjligt för att man inte skulle gå växta om en god god växta år. Vägnen utlädas

2900

2
eller andra ordningar med sista eller första barmen
än jag inte minns.

Fad var så rädd att någon skulle ligga med kind-
larna upp. Det var så farligt sade han och han
kunde tala om att Gillsaren en gång kom gående
vägen fram och kom till en kvinna där och kom fram
i kvinnan. Barnet hade lagt ripsen med kind-
larna upp. Gillsaren snodde (vände) ripsen
innes han räddade barnet.

-/-

J. F. G. H.

Acc: 2900

Landskap: Balsland

Socken: Nässemark

Berättat av Yngva Pettersson

Hertug Yaren Svärenska

Upptecknat av

Ragna Nilsson år 1972

född år 1853

(i Nässemark)

Uppgiften rör

Skörd

Man bakade 'Skärgillan', som vi skulle äta nytt söndagen före vi började skära rågen, vetet eller havren. Det var små bitar till var och en i familjen. De bakades av hälle mjöl. Så gick vi små gårdar. Vi gick äta dessa bitar, och så släppte hem att laga någon annan mat den dagen.

Den sista veckan på året skulle binda stor för att man skulle få svar gräda vilda år.

Om man fann två av på samma ställe betydde det lite färd från gårdens inre året slut. Samma betydelse hade det om man fann två 'biolas' på en och samma rot.

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

J. F. G. H.
No: 2900

40

Landskap: Dalaland. Uppst. av Ragnar Nilsson år 1932

Orken: Västermark

Beitrat av Johannes Eldamsson född år 1872 (i Västermark)

hem-äg. Dalen.

Uppgiften rör skörden.

Det var en gubbe i Dalen som gick åt säviken för
att rycka upp säden. Det hade varit förskä, så
att säden blivit så tung att man inte kunde
skära den. När han hade handlat den scita
kvinnen så berättade han den lögt i kopten och
sade: "Vår her du henne så go som du ha
gitt mig henne." Han var missnöjd över att
han fått för litet.

Men tog inte alla skiv aviken för att man
skulle få rycken såd Annande är.

-1-

J. F. G. H.
Acc: 2900

Landskap: Balstland

Socken: Vårsemarck

Berättat av Johannes Andersson född år 1872 (i Vårsemarck)
Hem-äg. Oalen.

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1932

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör Skörd.

När all rågen var inbered gillade man och smulade
ihop alla strå man tappat efter vägen från åkeren
och sådana som hängt upp sig på gärdsgårdar, grin-
dar och buskar. Alla sådana strå togos väl tillvä-
ra. Så bud man bävras dem. Kunde väl inte bli
mer än en bävve, kunde den bävven tog man in
och kokade, kokade den särskilt och gjorde mjöl
särskilt och så bakade ar det mjölet. Men den
lekan gjorde man till oss och man led så långt ut
den nya rågen var skuren. Men skulle ha en rita-
tyg styckelekta vid den tiden.

J. F. G. N.
Acc: 2900

Landskap: Östland

Socken: Nässemark

Berättat av S. P. Mørn

Hem. äg. Stenud.

Upptecknat av

Ragnar Nilsson

år 1972

född år

1852 (i Nässemark)

Uppgiften rör

Skörd

Det var inte lödligt att lägga råpsen på, att
ginnarna låg upp. Man var väl mest rädd för att någon
skulle komma och trampa på den.

De gjorde puppen med varandras hvar och stöde sig
gen med en missingklump för att inte den skul-
le bita.

Man gick och plockade upp tappade skivor och
band ihop dem till en källa. Men jag kan
inte minnas att det var något särskilt med
denne källa.

43

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

J. F. G. H.
No. 2900

43

Landskap: Blekinge

Socken: Nässemark

Berättat av Christina Nord

Berg, Nässemark.

Upptecknat av Regner Nilsson år 1922

född år 1890 (i Nässemark)

Uppgiften rör

Skörd

Jag minns intet mer än att de brukade för
att kullen skulle slå ned liama. Det var en
gubbe som smörjde kien med vampfes för att den
skulle få ha den sharp.

Efter varje antinnu som man avslutade, åt
man ~~en~~ "öktegröt". Liama köll antinnunen avslu
tades. Det var god gröt kokad av risgryr
eller fint mjöl.

J. F. G. H.
Acc: 2900

Landsby: Baloland. Uppst. av Ragnar Nilsson år 1832

Staden: Vårsemaste

Byggnad av P. Petersson född år 1869 (i Vårsemaste)

Sten. äg. Finseend.

Uppgiften är: Skand

Om en flicka räpade och hon vågade sig lägga
svan på marken med tjedlarna upp, så blev
flickan en hora! Det blev en hora, kunde de
säga.

Gurran blev hängdes upp för vintern byggnad men
den för att den skulle bita 'svårt' till nista
år.

Gutten varst särskilt med den nista och den år
att de gav märke på om den blev liten eller stor,
slungade det till att den blev liten, så gick
men liten gröda på gälden följande år.

J. F. G. H.
Acc: 2900

Landskypp: Salslund. Uygget av Ragnar Nilsson år 1932

Locken: Nässemark

Beitlöst av Kristina Nord född år 1870 (i Nässemark)

Näs, Nässemark.

Uyggriften in: Skörd

Om de inte kunnade sven eller gean efter det den var sligt skulle det vara farligt att släpa sig på den.

Om de ställe ihop med varandras räfsor, så att den ena räfsan grepp in i den andra, så blev de två att på räfsan ihop mista år och år.

Om räfsan fäll in hunden under räfsningen så tyckte det på att det var sista året hem (hem räfsade).

J. F. G. H.
Acc. 2900

Landskap: Ostergötland

Socken: Vårsemarle

Berättat av Bolette Alsem

Sallhem Vårsemarle.

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1932

född år 1862 (i Vårsemarle)

Uppgiften rör

Skörd

Om det sista förlosset var stort fick man mycket
med goda västa is.

Om den sista höstskörden man hade var den gamla
så den blev stor så fick man mycket av korna av
västa is.

Om sista veckan blev stor fick man många och
stora korna västa is. Det var sedan hos jag min
av far hade.

Om sivan blev tillräckligt med korna sylv. blev
det regn och den blev av skina en lilla fick
man ut i lagården.

J. F. G. S.
Acc: 2900

Landskap: Dalsland

Socken: Nässemark

Berättat av Lisa Jonsson

Skåka, Sem.

Upptecknat av Rayne Nilsson år 1932
född år 1857 (i Nässemark)

48

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör Skörd

Den som först blev färdig med att skära såden i gården jagade henen till den gränes åker som inte hunnit skära sin såd. De bad henen att dra istad till den eller den.

Man skulle inte lägga råpsen med tändlampa i vådet, ty det blev regn, om man gjorde det.

Om sista korset var stort fick man mycket goda värsta år.

1.

J. S. G. H.
No 2900

48

Landskap: Dalshand. Uppst. av Ragnor Nilsson år 1832

Staden: Västerås

Besittit av Gunga Pettersen född 1853 (i Västerås)

Uppriktad i. Stånd

För att den skulle sitta på ovret skulle de plockas
av rönna mellan den och ovret. Gunga skulle kunna
ställa på den där. Den skulle ryppas i en
träd eller efter en vägg efter avslutat arbete. La-
des den på backen, så kunde man göra sig nyt-
ta av den. Råpsen fick inte ligga på marken.
Den skulle sättas över skeftet i backen och för
rypp och ned. Det var inte bra att gå över riven
och så var det friskt om den blev liggande med
trindlans ryg.

Om råpsen behålls så kunde den som råpsen fick
den st. den i giftstavelen.

Var friskt att kasta höstyggen i skeftet. Man
kunde skänka bäst eller på matet med det.

Om man späller på byns tichen, innan den by-
ns, blir den skryms och står bättre.

J. F. G. H.
Acc: 2900

Det var en person, som hade fått en delvis lara och för
var gång han började slå, men när han såg för han
de före i lara. För sist blev lara så omöjlig att
inte en enda gång föll för den. Djävulen hade
sig på lara till sist.

Inomskräll efter stället slut åt man löstgäst.
Den koktes av bälles mjöl är vanligt. Den avses
endast åt gårdens folk.

Slittebrukarna försatt varandra, men det var en-
dast vid sådana tillfällen då man var ihop på slit-
tervöl. Då ville de ju gärna visa varandra både
styrka, kvickhet och uthållighet. Då gällde det också
så vid slå väl sent till med att man slog
fot.

J. F. G. H.
Acc: 2300

Landskap: Balshus

Socken: Nösserud

Berättat av Emanuel Pettersson född år 1878 (i Nösserud)
Malby, Nösserud

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1882

57

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör Skörd

Den som blev först färdig med arbetet i de olika
antunnarna fick största delen med grödan. Ingen
ville bli sist. När den ene började slå så började
den andre och lite med varje annan antunne.
Vad skulle skynda oss så att vi bli före den och den
säger det. Den och den var så svar i fjol men
vi är skulle han bli efter. Det kunde aut att his-
na blev slån om mittan och att pinna om kom ut
råpsan. Det var gjort för att den eller den skulle
de försenas. Man skulle inte kunna säga att
bli först.

J. F. G. J.
Clas 200

51

Landskap: Dalaland. Byggt av Roger Nilsson år 1932

Looken: Nössenack

Beitlat av Anders Nilsson föd 1846 (i Nössenack).

Näs, Nössenack

Uppriktens röt: Tröskning

Tröskningen skulle vara avslutad till jul. Den sås
som blev byggd över jul blev rättmat. Rättarna
voro svårare än de till såden efter jul.

Ämnet bruk är en femmånad gammal, som kan se
på looken under tröskning, lärdes 'lovira' kunnas jag in-
te. Men smakar präjlarna över den tillstånds-kom-
mune och kländ till.

... 5. 1. 1932
Acco: 2. 1. 1932

Landskap: Ostlän

Socken: Nässen

Berättat av Emund Pettersson född år 1878 (i Nässen)
Valby, Nässen.

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1932

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör hus & husbyggnad.

Jag var med och rev gamla hus. När vi kom till det nedre stadsvarvet fann vi mycket intressant. De var från 1700-talet. Det var dunkla och mörka mycket. Först såg man att de hade mycket på reisen men under första ströken för att de skulle få till med huset.

När 'kroppisen' sågs upp resten av huset på byggnadsdelen. Det var tecken till att timmermännens vilja ha fågnad. Så brukas än i dag i Nässen.

F. G. H.
No. 2900

53

Landskap: *Salsland*

Socken: *Vässen*

Upptecknat av *Ragnar Nilsson* år *1922*

Berättat av *E. G. Eckerman* född år *1861* (i *Vässen*)

hem-äg. gård, Vässen

Uppgiften rör *husbyggnad.*

Ingen av de gamle skulle ha tillträtt sig att bygga ett hus på en plats, som på ett eller annat vis tytt på att underjordiska vattenslättor där. Vid stora stenar var det inte bra att bygga. Det var bäst om man träffade berget med grundstenarna. Men om berget låg, som om det varit ihålligt, när man slog på det, så var det inte bra. De trodde att vatten sökte på andra ställen. Om det blev något trassel med stöcken eller stenen, när man begynte bygga, så trodde man att platsen inte var bra.

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

J. F. G. H.

acc. 2900

54